

Vantaan kaupunki

Maankäytön ja ympäristön toimiala

Vantaan esteettömyysohjelma

Vantaan esteettömyysohjelma

Johdanto

Mahdollisuus itsenäiseen liikkumiseen on keskeinen elämänlaadun tekijä, eikä ympäristön tulisi sulkea ketään ulkopuolelle vaan mahdollistaa kaikkien yhdenvertainen toiminta. Esteetön, kaikille soveltuva liikkumisympäristö on itsenäisen ja omatoimisen elämän edellytys.

Esteettömyysohjelman pohjana on ollut Vantaan kaupungin visio: "Vantaalla eri-ikäisten ihmisten on hyvä elää. Kaupunki on kansainvälinen liiketoiminnan, logistiikan ja osaamisen keskus." Sitten Vantaan kaupungin visio on vaihtunut seuraavaksi: "Vantaa on kansainvälisen metropolin ytimessä vetovoimainen työn ja yritysten kasvupaikka, joka tuottaa turvallista arkea yhteisvastuullisesti, asukkaitaan kuunnellen, monikulttuurisuudesta ammentaen ja ympäristövastuuta kantamalla." Uusi visio tukee myös pyrkimistä esteettömään ympäristöön.

Kaupungin mission mukaan kaupungin tehtävänä on hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden turvaaminen, asukkaiden ja yritysten elin- ja toimintaympäristön parantaminen sekä toimivan yhteiskuntarakenteen turvaaminen. Lähtökohdiksi toiminnalle mainitaan ihmisistä välittäminen, yrittäjyyden, kestävän kehityksen ja yhteisöllisyyden arvostaminen. Myös esteettömyys sisältyy siis olennaisesti kaupungin missioon.

Haasteita

Kaupungin tämän hetkisestä esteettömyystilanteesta ei ole olemassa kattavaa tietoa ja sen selvittäminen edellyttää kartoituksia. Kartoitukset ja ympäristön korjaus esteettömäksi edellyttävät alueiden priorisointia.

Väestön ikääntyminen asettaa haasteita ympäristön laadulle, sillä ikääntyminen tuo mukanaan usein liikkumiskykyyn vaikuttavia ongelmia. Tulevaisuuden iäkkäiden arvioidaan olevan aiempaa aktiivisempia sekä liikkumaan että matkustamaan tottuneita. Esteettömän ympäristön merkitys kasvaa siis tulevaisuudessa. Omatoimisen liikkumisen mahdollistava ympäristö auttaa pysymään terveenä ja toimintakykyisenä ja vähentää näin esimerkiksi laitoshoidon tarvetta.

Palveluiden keskittymisen myötä lähipalvelujen heikentyminen voi vaikeuttaa omatoimista selviytymistä. Uusi teknologia saattaa kuitenkin helpottaa itsenäistä selviytymistä, mutta sen käyttöönotto vaatii käyttäjien opastusta.

Esteettömyysohjelman visio

Vantaa tarjoaa kaikille esteettömän elinympäristön, joka tukee kotona asumista ja itsenäistä selviytymistä. Esteettömyys mahdollistaa osallistumisen sekä edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. Toimiva esteetön ympäristö luo mahdollisuuden liikkumiseen kaikille.

Esteettömyysohjelman missio

Esteettömyysohjelma ohjaa suunnittelua, rakentamista, kunnossapitoa ja palvelutarjontaa, jotta Vantaa olisi esteetön. Tavoitteena on elinympäristö, jossa on hyvä elää ja liikkua.

Arvot

Avoimuus on vuorovaikutusta, yhteistyötä ja tiedon välittymistä kuntalaisten, yritysten, yhteisöjen ja eri toimialojen välillä, mikä edesauttaa mm. esteettömyyden ongelmakohtien kartoittamista ja korjaamista.

Luovuus on uudella tavalla ajattelemista ja uusien parempien ratkaisujen löytämisestä esteettömään ympäristöön, palveluihin ja toimintatapoihin.

Oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja kaikkien hyvinvoinnin toteutumiseen liittyy olennaisesti esteettömyys, joka on yksi tasavertaisen yhteiskunnan keskeinen edellytys.

Tuloksellisuus, tavoitteiden asettaminen, niihin sitoutuminen sekä tulosten arviointi, auttaa esteettömyyden saavuttamista.

Kriittiset menestystekijät

Vaikuttavuus ja palvelutarjonta

Esteettömyys asenteeksi

Jotta esteettömyyttä voidaan edistää kokonaisvaltaisesti, tulee esteettömyysnäkökulman olla mukana kaikessa suunnittelussa, oli sitten kyseessä fyysisen ympäristön tai palvelujen suunnittelu. Hyvällä suunnittelulla sekä suunnitteluohjeiden ajanmukaisuudella on suuri merkitys siihen millainen lopputuloksesta tulee. Huomion kiinnittäminen kaikkiin yksityiskohtiin jo suunnitteluvaiheessa edesauttaa hyvän lopputuloksen syntymistä.

Hyvällä palvelulla on mahdollista vaikuttaa eteen tulevista esteistä selviytymiseen. Esimerkiksi bussin ajaminen pysäkillä oikein reunakiven viereen helpottaa kulkuvälineeseen nousua tai tarvittaessa informaatiota antaminen henkilökohtaisesti saattaa helpottaa liikkumista. Vaikuttamalla palvelun tarjoajien asenteisiin pystytään siis myös edistämään esteettömyyttä.

Herättämällä myös kuntalaiset huomaamaan esteettömän ympäristön tärkeys, saadaan esteettömyyden edistämiseksi yleinen hyväksyntä. Näin voidaan vaikuttaa esimerkiksi siihen, että kulkuväylät pidetään vapaina esteistä ja että esimerkiksi invapysäköintipaikat jätetään niitä tarvitsevien käyttöön. Esteetön ympäristö on kaikkien etu, ei erityisryhmien suosimista muiden kustannuksella.

Viestintä ja vuorovaikutus

Esteettömyyteen kuuluu olennaisena osana informaatio. Toimivalla opastuksella ja viitoituksella pystytään helpottamaan kaikkien liikkumista ja määränpään saavuttamista.

Niin kauan kuin koko ympäristö ei ole esteetön, on hyvä olla saatavilla tietoa reiteistä ja kohteista, jotka ovat kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. Yksityiskohtaista tietoa voidaan antaa esimerkiksi internetissä olevilla esteettömyyssivuilta. Tiedonsaanti tulisi kuitenkin turvata kaikille väestöryhmille, myös niille, joilla ei ole internetiä käytettävissä. Esteettömyysviestinnän tuleekin olla osa kaupungin yleistä hyvää viestintää.

Turvallisuus

Vaarallinen tai sellaiseksi koettu ympäristö voi rajoittaa liikkumista. Turvallisuutta heikentäviä asioita ovat esimerkiksi liukkaus tai yllättävät kuopat liikenneväylällä. Myös turvattomuuden tunne, jota voivat aiheuttaa esimerkiksi huono valaistus tai pitkät ja pimeät tunnelit voi muodostua esteeksi liikkumiselle. Keinoja turvallisuuden edistämiseksi ovat esimerkiksi toimiva kunnossapito ja riittävä valaistus.

Palvelujen saatavuus

Tarvittavien palveluiden, kuten terveyskeskusten, ruokakauppojen ja kirjastojen, tulee olla kaikkien saavutettavissa. Turvaamalla lähipalveluiden säilyminen tai edistämällä niiden syntymistä, voidaan edistää myös itsenäistä selviytymistä. Tarvittaessa on kuitenkin myös kotipalveluja oltava saatavissa.

Rakenteet ja prosessit

Kaupunkisuunnittelu

Toimintojen sijoittaminen, välimatkat sekä yhteyksien ja palveluiden laadut vaikuttavat liikkumistarpeisiin ja mahdollisuuksiin. Liikkumisen olosuhteisiin voidaan vaikuttaa esimerkiksi suosimalla eheyttävää rakentamista sekä tukemalla lähipalveluiden säilymistä tai syntymistä. Kulkuväylien riittävillä tilavarauksilla voidaan luoda edellytyksiä esteettömälle ympäristölle.

Rakennukset

Rakennukset voivat pitää sisällään erilaisia esteettömyysongelmia liittyen esimerkiksi tasoeroihin tai tilamitoitukseen. Erityisesti julkisten rakennusten, joiden käytön tulisi siis olla kaikille mahdollista, tulisi olla esteettömiä.

Useiden kerrostalojen suuri esteettömyysongelma on hissittömyys, joka voi muodostaa iän lisääntyessä esteen kotona asumiselle. Hissien rakentamisen tukemisella voidaan vaikuttaa taloyhtiöiden haluun ja mahdollisuuksiin hissien rakentamiseen taloihinsa.

Infra

Toimiva esteetön ympäristö luo kaikille mahdollisuuden liikkumiseen. Esteettömät ja kestävät perusratkaisut suunnittelun perustana auttavat saavuttamaan hyvän laadun uuden rakentamisessa. Jo rakennetuilla alueilla ovat usein saneeraus ja kunnostaminen tarpeen, jotta ympäristöstä saadaan esteetön. Hyvä ympäristö mahdollistaa turvallisen ja esteettömän kulun mm. palveluihin,

Kunnossapito

Huomion kiinnittäminen esteettömyyteen pelkästään rakentamisen aikana ei riitä, vaan on varmistettava, että ympäristö pysyy esteettömänä myös jatkossa, koko käyttöiän ajan. Esimerkiksi kuopat tiessä tai liukkaus saattavat aiheuttaa turvalli-

suusriskin ja estää väylän käyttämisen. Toimivalla kunnossapidolla voidaan taata hyvät liikkumisen olosuhteet. Esimerkiksi toimiva talvihoito lumen aurauksesta aina hiekoitushiekkan poistoon asti helpottaa kaikkien liikkumista.

Palvelut

Kaupunki tuottaa tai järjestää monia palveluita, kuten sosiaali- ja terveys-, opetus- ja kulttuuri- sekä liikuntapalveluita, joiden on tärkeää olla kaikkien saavutettavissa ja käytettävissä. Esteetön joukkoliikenne palvelulinjoilla täydennettynä mahdollistaa itsenäisen liikkumisen ja edistää näin myös palveluiden saavutettavuutta.

Uudistuminen ja henkilöstön työhyvinvointi

Koulutus

Esteettömän ympäristön, rakennusten ja palveluiden toteuttaminen vaativat tietoa ja taitoa henkilökunnalta. Ajantasainen koulutus onkin avainasemassa, jotta tietoa saadaan eteenpäin ja esteettömyys huomioiduksi kaikessa toiminnassa.

Verkostoyhteistyö

Perustamalla työryhmä, johon kuuluu kattavasti kaupungin eri toimialojen edustajia, pystytään huolehtimaan esteettömyyden näkymisestä kaikilla toimialoilla ja varmistamaan kaikkien tarvittavien tahojen mukanaolo esteettömyystyössä. Yhteistyö esimerkiksi eri järjestöjen ja kuntalaisten, eli palveluiden ja ympäristön käyttäjien kanssa, voi tuoda tietoa erityistarpeista ja ympäristön mahdollisista ongelmakohdista. Vanhus- ja vammaisneuvostoilta voidaan myös saada ympäristön käyttäjien näkökulmaa mukaan suunnitteluun ja muuhun toimintaan.

Johtaminen

Hyvään johtamiseen kuuluu varmistaa henkilökunnan sitoutuminen esteettömyysohjelmaan ja varmistaa, että se tulee huomioiduksi käytännön työssä. Lisäksi tulee huolehtia siitä, että työryhmään valitaan tarvittavat henkilöt ja että tarvittavat resurssit tulee varattua.

Taloudelliset resurssit ja mahdollisuudet

Resurssit ja edunvalvonta

Esteetön rakentaminen ei tavallisesti ole juuri esteellisen rakentamista kalliimpaa, mutta esimerkiksi esteellisen ympäristön korjaamiseen esteettömäksi tarvitaan sitä vastoin rahaa. Näin ollen budjettiin on varattava rahaa esteettömyyden toteuttamista varten.

Kalusto

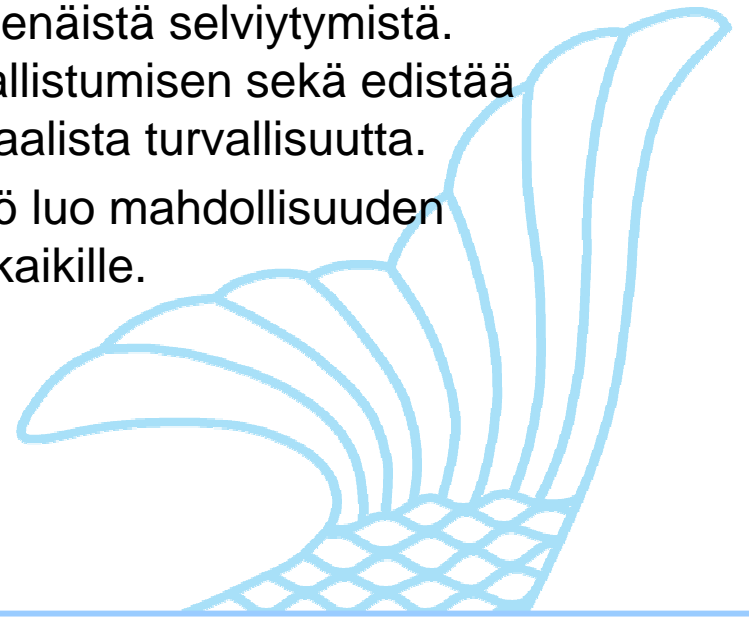
Esteettömyys asettaa usein kalustolle tietynlaisia vaatimuksia. Esimerkiksi esteetön joukkoliikennekalusto on matalalattiaista sekä tilamitoitukseltaan riittävää. Riittävä kunnossapidon taso taas voidaan taata vain tarkoituksenmukaista kalustoa käytettäessä.

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

Visio

Vantaa tarjoaa kaikille esteettömän elinympäristön, joka tukee kotona asumista ja itsenäistä selviytymistä. Esteettömyys mahdollistaa osallistumisen sekä edistää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. Toimiva esteetön ympäristö luo mahdollisuuden liikkumiseen kaikille.

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

Missio

Esteettömyysohjelma ohjaa suunnittelua, rakentamista, kunnossapitoa ja palvelutarjontaa, jotta Vantaa olisi esteetön. Tavoitteena on elinympäristö, jossa on hyvä elää ja liikkua.

Arvot (1)

Avoimuus on vuorovaikutusta, yhteistyötä ja tiedon välittymistä kuntalaisten, yritysten, yhteisöjen ja eri toimialojen välillä, mikä edesauttaa mm. esteettömyyden ongelmakohtien kartoittamista ja korjaamista.

Luovuus on uudella tavalla ajattelemista ja uusien parempien ratkaisujen löytämistä esteettömään ympäristöön, palveluihin ja toimintatapoihin.

Arvot (2)

Oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja kaikkien hyvinvoinnin toteutumiseen liittyy olennaisesti esteettömyys, joka on yksi tasavertaisen yhteiskunnan keskeinen edellytys.

Tuloksellisuus, tavoitteiden asettaminen, niihin sitoutuminen sekä tulosten arviointi, auttaa esteettömyyden saavuttamista.

Esteettömyysohjelma: strategiset tavoitteet 2007

Vaikuttavuus ja palvelutarjonta

Esteettömyys asenteeksi

- esteettömyysnäkökulma mukaan kaikkeen suunnitteluun
- palvelujen tarjoajien asenteet
- kuntalaisten asenteet

Viestintä ja vuorovaikutus

- toimiva opastus ja viitoitus
- tasapuolinen tiedonsaanti kaikille väestöryhmille
- esteettömyyssivut Internetiin

Turvallisuus

- fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus
- kunnossapito
- valaistus

Palvelujen saatavuus

- lähipalvelujen turvaaminen
- kotipalveluiden turvaaminen
- avoimuuden palveluiden kehittäminen

Rakenteet ja prosessit

Kaupunki-suunnittelu

- tarkoituksenmukainen kaupunkirakenne
- kulkuväylien tilavaraukset

Rakennukset

- julkisten rakennusten korjaaminen esteettömiksi
- hissien rakentamisen tukeminen

Infra

- esteettömät ja kestävät perusratkaisut suunnittelun perustana
- yleisten alueiden esteettömyys
- saneeraus ja kunnostaminen
- esteetön ja turvallinen kulku palveluihin

Kunnossapito

- hyvät olosuhteet liikkumiselle
- talvihoito
- väylien kunto

Palvelut

- kaupungin tuottamien/järjestämien palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus
- esteetön joukkoliikenne, palvelulinjat
- sosiaali- ja terveyspalvelut
- opetus ja kulttuuripalvelut
- liikuntapalvelut

Uudistuminen ja henkilöstön työhyvinvointi

Koulutus

- ajantasainen koulutus

Verkostoyhteistyö

- esteettömyystyöryhmä
- eri tahojen saaminen työhön mukaan
- vanhus- ja vammaisneuvostot

Johtaminen

- esteettömyysohjelman jalkauttaminen ja koordinointi

Taloudelliset resurssit ja mahdollisuudet

Resurssit ja edunvalvonta

- rahaa budjettiin esteettömyyden toteuttamista varten
- sidosryhmien resurssit
- taloudellinen koordinointi
- hallintokuntien budjetit

Kalusto

- joukkoliikennekaluston esteettömyys
- kunnossapitokaluston tarkoituksenmukaisuus

VAIKUTTAVUUS JA PALVELUTARJONTA

VASTUUNJAKO
Päävastuu koordinoinnista ja raportoinnista (muut vastuutahot)

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Tavoite 2007 - 2008	
Esteettömyys asenteeksi	Asennetutkimus	Esteettömyys mukaan kaikkeen suunnitteluun Myönteisten asenteiden lisääminen	Esteettömyystyöryhmä/Tilasto ja tutkimus
Viestintä ja vuorovaikutus	Kartoitus ja palautteet Tietoisuus esteettömistä reiteistä ym. Kuntalaisten osallistuminen	Esteettömyyden kannalta toimiva opastus ja viitoitus Tasapuolinen tiedonsaanti kaikille väestöryhmille Palautejärjestelmien kehittäminen	Toimialojen viestintäpäälliköt Toimialojen viestintäpäälliköt Toimialojen viestintäpäälliköt
Turvallisuus	Valaistus, kunnossapito	Turvattomuutta aiheuttavien tekijöiden vähentäminen palvelutalojen ympäristössä Aseman seudut	Leila Nuotio
Palvelujen saatavuus	Mahdollisuus palveluiden käyttämiseen Sisäinen laadunvarmistus Joukkoliikennekaluston, pysäkkien ja asemien esteettömyys, linjaston kattavuus Kotipalveluiden riittävyys, oikea-aikaisuus Liikuntapalveluiden saavutettavuus	Lähipalveluiden nykytilan selvittämisen aloittaminen Pilottialueen suunnittelu esteettömäksi palvelujen osalta, Leinelä Joukkoliikenteen käyttömahdollisuuksien turvaaminen Kotipalveluiden turvaaminen Nykytilan kartoittamisen aloittaminen, esim. Kuusijärvi, Myyrmäen urheilupuisto	Esteettömyystyöryhmä Lassi Tolkki YTV (linjasto, kalusto) / Leila Nuotio (infra) Vanhus- ja vammaispalvelut, Vanhusten avopalvelujen palvelupäällikkö Ulla-Stina Palomaa Esteettömyystyöryhmä

RAKENTEET JA PROSESSIT

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri / Mittari	Tavoite 2007 - 2008	VASTUUNJAKO
Kaupunkisuunnittelu	Esteettömyyden vaikutukset tilavarauksiin Tilavarausten riittävyys asemakaavoissa Toimintojen sijoittuminen esteettömyyden kannalta	Koulutus asemakaavoittajille suunnitteluohjeista Tärkeiden kohteiden esteettömyyden arviointi Isoihin kaavoihin esteettömyystarkastelu, Leinelä, Pakkala 3C	Esteettömyystyöryhmä, sisäinen koulutus Esteettömyystyöryhmä, aluearkkitehti/asemakaavasunnittelija Esteettömyystyöryhmä
Infra	Tietoisuus rakennetun ympäristön esteettömyyden tasosta Suunnitteluohjeisiin sisältyvä esteettömyysnäkökulma Suunnitteluratkaisujen esteettömyyden varmistaminen osana laadun varmistamista	Nykyisen kaupunkiympäristön esteiden kartoitus laajentaen Tikkurilan kartoitusta sekä aloittaen Myyrmäen ja Korson kartoitus Suunnitteluohjeet uudistettu esteettömyysnäkökulma huomioiden Tärkeiden suunnittelukohteiden esteettömyyden arviointi	Hillevi Malm Kukin yksikkö omalta osaltaan pääsuunnittelija
Rakennukset	Tilamitoitus, muu suunnittelu, hissit	Kaupunki edelläkävijänä julkisten rakennusten esteettömyydessä alueellaan Hissien rakentamisen tukeminen Yksityisten hankkeiden esteettömyyden edistäminen: neuvonta ja ohjaus Vanhojen julkisten rakennusten esteettömyyden inventointi	Tilakeskus/talonsuunnittelu Rakennusvalvonta Tilakeskus/talonsuunnittelu
Palvelut	Palvelut kaikkien käytettävissä	Kaupungin tuottamien/järjestämien palveluiden esteettömyyden ja saavutettavuuden selvittäminen Palveluverkon esteettömyyden arviointi	Kukin yksikkö omalta osaltaan/ Vanhusneuvosto, vammaisneuvosto/vapaaehtoistyö Esteettömyystyöryhmä
Kunnossapito	Liikkumisen hyvät olosuhteet, palaute, liukastumistapaturmat	Esteettömyyden kannalta tärkeät kohteet esim. vanhusten ja vammaisten palvelutalojen lähiympäristöt korkeaan kunnossapitoluokkaan	Kadunpito Jorma Ranta (yleiset alueet), pihat (tilakeskus, isännöintitoimi)

UUDISTUMINEN JA HENKILÖSTÖN TYÖHYVINVOINTI

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri / Mittari	Tavoite 2007 - 2008	VASTUUNJAKO
Koulutus	Tietoisuus ja taidot esteettömyydestä	Esteettömyysohjelman tunnetuksi tekeminen	Esteettömyystyöryhmä
Verkostoyhteistyö	Hallintokunnat ylittävän yhteistyön varmistaminen Eri tahojen saaminen työhön mukaan	Esteettömyystyöryhmän perustaminen	Kaupunginjohtaja
Johtaminen	Esteettömyyden näkyminen toimialakohtaisissa strategioissa Toimialat nimenneet esteettömyydestä vastaavat ja esteettömyystyöryhmän toimiminen	Esteettömyysohjelman toteuttaminen Koordinointi eri toimialojen kesken	Esteettömyystyöryhmä Esteettömyystyöryhmä

TALOUDELLISET RESURSSIT JA MAHDOLLISUUDET

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Tavoite 2007-2008	VASTUUNJAKO
Resurssit ja edunvalvonta	Rakennettu ympäristö esteettömämmäksi Turvallisen liikkumisen mahdollisuus	Kunnallistekniset työt ohjelmassa on varattuna vuotuinen määräraha esteiden poistamiseksi Määräraha kunnossapidon tason nostamiseen esteettömillä reiteillä	KUNTEK, "esteettömyysasiamies" (rahanjako), Urpo Vainio (esitys) KUNTEK, "esteettömyysasiamies" (rahanjako), Urpo Vainio (esitys)
Kalusto	Joukkoliikennekaluston esteettömyys	Esteettömyyden korostaminen joukkoliikennepalveluiden hankinnassa	Vantaan edustaja Jyty-työryhmässä